

norden

Sektorplan

Nordisk sundhed og velfærd

Islands formandskabsprogram
for velfærd og helse 2009

Nordisk sundhed og velfærd

Islands formandskabsprogram
for social- og sundhedssektoren 2009
ANP2008:764

© Nordisk Ministerråd, København 2008

Layout og grafisk design Ágústa Ragnarsdóttir
Foto Morgunblaðið

Nærmere oplysninger om Islands
formandskabsprogram på
www.norden2009.is

Indholdsfortegnelse

Forord	4
Indledning	5
Grænsehindringer og lægemiddelmarkedet	6
Samme fokus som i EU	8
Socialmedicin og sundhedspolitik	9
Nordisk velfærdsinnovation	12

Forord

Under Islands formandskab vil vi styrke og åbne det nordiske samarbejde i social- og sundhedssektoren og undersøge forudsætningerne for og fremsætte forslag om dets udvidelse.

Vi lægger vægt på at åbne markedet for lægemidler og sundhedsprodukter. Vi vil gøre en indsats for at udvide nordiske borgeres rettigheder ved at fjerne markedsbarrierer og styrke konkurrencen til gavn for alle.

I velfærdssektoren lægger vi vægt på at udforme en strategi på boligområdet og integrere velfærd og planlægning med det formål at modvirke social ulighed på boligmarkedet og i samfundet. Desuden fokuserer vi på indsatser der skal forøge ældres og handicappedes deltagelse på arbejdsmarkedet, og på strategier om brugerstyret og individualiseret velfærdstjeneste. Endelig tilstræbes en styrkelse af forskning og vidensdeling inden for velfærdssektoren, herunder i sundhedstjenesten.

I sektorplan for social- og sundhedsområdet er der gjort rede for de prioriteringer som efter vores opfattelse giver styrke og nytte i det nordiske samarbejde og i den nordiske samfundsmodel; prioriteringer der tager udgangspunkt i brugernes behov og kan være til gavn for alle borgere i Norden.

Jóhanna Sigurðardóttir
social- og forsikringsminister

Guðlaugur Þór Þórðarson
sundhedsminister

Indledning

Grundlaget for nordisk samarbejde i social- og sundhedssektoren er et samarbejdsprogram fra 2006. Fire mål danner kernen i samarbejdet:

- at afskaffe grænsebarrierer og skabe fri mobilitet mellem landene
- at udvikle de nordiske velfærdssamfund i et europæisk perspektiv
- at udvikle samarbejdet med Nordens nærområder
- at udveksle information og erfaring

Under Islands formandskab i 2009 bliver der i Nordisk Ministerråds virksomhed især fokuseret på at møde globaliseringen og tage initiativer til at styrke Nordens konkurrence-dygtighed. Det nordiske samarbejde i social- og sundhedssektoren bygger på de værdier der ligger til grund for velfærdssamfundet: lige muligheder, social solidaritet, almen ret til offentlig service og sikring af tjenestens kvalitet.

I velfærdssektoren lægger Island vægt på integration af velfærd og planlægning, ældres og handicappedes erhvervsdeltagelse, nye løsninger og bedre kvalitet i velfærdsservice, samt forskning inden for velfærdssektoren.

Under formandskabet sættes resurser ind på at styrke socialmedicin, forstærke forsknings- og udviklingsarbejde, åbne lægemiddelmarkedet i Norden og formindske tobaksrygning.

Grænsehindringer og lægemiddelmarkedet

Island lægger stor vægt på et stærkt forøget samarbejde på lægemiddelområdet, der er kompliceret og underlagt visse principper. Det er yderst vigtigt at kortlægge muligheder for samarbejde på grundlag af de regler der gælder i Europa. Det samme gælder for et åbent nordisk lægemiddelmarked.

Idéen indeholder tre af Nordens aktuelle prioriteringer:

- at samarbejde tæt om innovation og forskning på velfærdsområdet
- at afskaffe grænsehindringer
- at fokusere på globale løsninger

Island lægger vægt på et fælles nordisk lægemiddelmarked og at finde frem til et forenklet kontrolsystem, blandt andet hvad angår markedstilladelser. Dette er vigtigt da landene er små i markedsmæssig forstand, hvilket bevirker at konkurrencen og udbuddet af billige lægemidler ikke er optimalt. Rationaliseringen i lægemiddelindustrien er desuden begrænset når så mange offentlige instanser er involveret på det forholdsvis lille markedsområde i Norden.

Det er ikke første gang de nordiske lande har bragt ideer om et fælles-nordisk marked på bane. I 1980'erne og 1990'erne blev grundlaget dannet da der blev udstedt 30–40 fællesnordiske markedstilladelser for lægemidler. De nordiske lande fordelte arbejdet indbyrdes med at udarbejde og udgive bedømmelser. Nordisk Lægemiddelnævn (NLN) udgav vejledninger om markedstilladelser for medicin i 1989 (NLN Publication No. 24) og organiserede samarbejdet mellem de nordiske lande på dette område. NLN's vejledninger og det nordiske samarbejde blev forbillede for EU's regler om markedstilladelser og Det Europæiske Lægemiddelagenturs virksomhed der samtidig markerede en nedgang i det nordiske samarbejde på området. I 2000 blev Nordisk Lægemiddelnævn nedlagt, og dermed ophørte til dels det nordiske samarbejde på lægemiddelområdet.

I 2007 blev der taget et vigtigt skridt i samarbejdet mellem Island og Sverige. Det drejer sig om et udviklingsprojekt hvor man i Sverige har undersøgt muligheden for en ansøgningsprocedure med gensidig anerkendelse af lægemidler så en virksomhed kunne tilføje Island når det søgte om tilladelse i Sverige. Denne ordning har allerede givet gode resultater. Endvidere foregår der et øget samarbejde mellem lægemiddelagenturerne i Island og Sverige om nedsættelse af afgifterne for gentagelse af ansøgningsprocedurer over for Island. Island og Sverige samarbejder allerede om prisfastsættelse af lægemidler, nordiske etiketter og indstikksedler til medicin, såvel som nordiske elektroniske recepter og fælles indkøb og licitationer.

Samme fokus som i EU

Under EU-kommissionen pågår et arbejde med at undersøge problemerne for små lægemiddelmarkeder. Inden for EU arbejdes der ligeledes målbevidst på at fjerne tekniske grænsebarrierer til gavn for forbrugerne og patienterne, jf. udkast til direktiv nr. 0142/2008.

Alle disse indsatser understøtter bestræbelserne på at nå endnu længere i rationalisering og integration for sektoren. Det nordiske samarbejde kunne blive et forbillede for EU i arbejdet hen mod et fælles marked for lægemidler.

Island lægger vægt på at der tages større skridt end hidtil hen imod en fælles nordisk markedsregion ved at undersøge mulighederne for et langt tættere samarbejde på sundhedsområdet, blandt andet på grundlag af forskningsresultater fra Nordisk InnovationsCenter (NICe).

For at opbygge samarbejdet mellem de nordiske lægemiddelagenturer oprettes der et samarbejdsudvalg der skal sikre ensartethed i metoder og procedurer. Der indgås en aftale om det grundprincip at udgivelse af markedstilladelse i ét nordisk land gælder for hele området. Kontrollen harmoniseres, og der arbejdes i fællesskab på at udvikle markedet på grundlag af samarbejdsaftalen. Dette kunne blive første skridt i en integreret ordning for sektoren.

Hvis dette samarbejde viser sig nyttigt efter en vis prøveperiode, ville næste skridt blive at sammenslutte de fem lægemiddelagenturer i regionen, d.v.s. i Finland, Danmark, Island, Norge og Sverige.

Gevinsten ved øget samarbejde og integration er lavere omkostninger ved markedsføring af lægemidler. Det bliver kun nødvendigt at godkende pakninger og indstiks-sedler en gang. Omkostningerne ved tilsynet ville ikke vokse og systemet som helhed ville blive enklere.

OPGAVER

- Der nedsættes et udvalg af sagkyndige til gennemgang af lægemiddelmarkedet
- NICe udarbejder en rapport om sundhedssektoren
- Samarbejde med NICe om udvikling af et nordisk lægemiddelmarked
- Samarbejde med grænseudvalget om afskaffelse af grænsehindringer
- Udvikle et tæt samarbejde om elektroniske recepter til anvendelse i Norden
- Samarbejde om fællesnordiske markedstilladelser for lægemidler
- Skabe forudsætninger for prisdannelse på et fællesnordisk lægemiddelmarked, især om patientens andel
- Give nordiske læger mulighed for at sende recepter elektronisk til apoteker efter patientens ønske
- Skabe muligheder for at apotekerne kan få recepters autenticitet bekræftet
- Oprette og udvikle postservice for apoteker nationalt og internordisk

Socialmedicin og sundhedspolitik

Hovedmålsætningen i den socialmedicinske politik er at skabe de optimale forhold, socialt og økonomisk, der sikrer og styrker folkesundheden i Norden. Det er vigtigt at folk har mulighed for at leve et sundt liv og tage rigtige beslutninger om deres helbred. Fokus rettes mod de samfundsgrupper der sundhedsmæssigt er mest truet.

Tanken er at indsatser for at styrke folkesundheden i de nordiske lande bliver hovedemnet på sundheds- og socialministrenes sommermøde i 2009.

Man vil især samle debatten om indsatser omkring motion, kost og psykisk sundhed, ud fra det faktum at sund kost er en af grundpillerne i et godt helbred. Regelmæssig motion er vigtig for psykisk og fysisk sundhed. Forebyggelse, oplysning og revalidering kan være afgørende for den psykiske sundhed. Indsatser på disse områder er helt sikkert grundlaget for bedre folkesundhed i de kommende år.

Motion

Undersøgelser viser at regelmæssig motion er vigtig for helbred og velvære i alle aldersgrupper. Motion mindsker ikke blot risikoen for kroniske sygdomme som hjertekarsygdomme, kræft, sukkersyge, problemer med knoglestrukturen og flere sygdomme. Den øger også sandsynligheden for et længere og sundere liv.

WHO anbefaler motion frem for alle andre behandlinger. Sundhedsarbejdere, idrætsspecialister og andre der arbejder for bedre social sundhed, anbefaler i stigende grad at folk motionerer. Det er vigtigt at styrke samarbejdet mellem stat, kommuner, institutioner, foreninger, virksomheder og ansatte i forebyggende og sundhedsstyrkende arbejde. Mennesker med sundhedsmæssige problemer skal have tilbud om motion under vejledning af specialuddannede fagfolk, og individuelt udarbejdede motionsprogrammer.

Kost

Nordboernes kostvaner har ændret sig meget de seneste årtier. Forbruget af frugt og grønsager er vokset betydeligt samtidig med at mængden af hærdede fedtstoffer i kosten er gået ned. Dette er sikkert en medvirkende faktor for at mængden af kolesterol i blodet er faldet og dermed risikoen for hjertekarsygdomme.

De vigtigste årsager og risikofaktorer for kroniske sygdomme er kendte og er i væsentligt omfang tilknyttet kostvaner og ernæring. Ca. 60% af de kroniske sygdomme hænger sammen med syv risikofaktorer, nemlig forhøjet blodtryk, tobak, alkohol, forhøjet kolesterol, overvægt, for lidt frugt og grønsager samt mangel på motion. En effektiv socialmedicinsk politik må tage udgangspunkt i dette faktum.

Psykisk styrke

Psykiske sygdomme er blandt de mest udbredte lidelser i Norden. Ifølge WHO står psykisk betingede sygdomme øverst på listen over de ti vigtigste årsager til tabet af gode år i livet. Disse sygdomme giver også større arbejdstab og omkostninger for samfundet end de fleste andre sygdomme.

Projektet *Psykisk styrke* er et informativt og forebyggende program. Formålet er at formidle oplysninger om psykisk sundhed, om forebyggende arbejde og styrkelse af psykisk sundhed, samt modvirke fordomme. Der er sket store fremskridt i behandlingen af psykiske lidelser og psykiske problemer, og der udvikles hele tiden nye behandlingsmetoder.

Forebyggende arbejde, oplysning og revalidering har afgørende betydning i kampen mod nutidens problemer omkring psykisk sundhed.

Sundhedsvæsenet, såvel som anden service der ydes af stat, kommuner og selvstændige organisationer, bør lægge vægt på betydningen af god psykisk sundhed og hvordan folk selv kan bidrage til deres psykiske velfærd. I den forbindelse er det vigtigt at sundhedsinstitutioner, arbejder tæt sammen med brugerorganisationer og andre der beskæftiger sig med psykisk sundhed. Det er vigtigt at udforme politikken på dette område i overensstemmelse med synspunkterne i patienters og pårørendes interesseorganisationer.

Bekæmpelse af tobaksrygning

Tobaksrygning fører til for tidlig død for millioner hvert år. Rygning har ligeledes betydelig indvirkning på folks livskvalitet og medfører store omkostninger for sundhedsvæsenet, borgerne og samfundet som helhed. De samfundsgrupper der er værst stillet økonomisk, ryger mest og er klart mest truet sundhedsmæssigt. Det er derfor vigtigt at rette forebyggende og sundhedsstyrkende indsatser mod disse grupper da det både økonomisk og sundhedsmæssigt gavner hele samfundet. Formandskabet prioriterer drøftelser mellem socialmedicinske institutioner om metoder til yderligere at nedbringe tobaksrygning i Norden.

OPGAVER

- Islands sundhedsministerium og Nordisk Innovationscenter (NICE) afholder i foråret en tværfaglig konference under overskriften: *Bedre helse gennem fysisk aktivitet og kost.*

Nordisk velfærdsinnovation

De nordiske social- og sundhedsministre fremsatte på deres møde i juni 2007 prioriteringer for samarbejdet på velfærdsområdet i de nærmeste år. Prioriteringerne skal gøre det muligt at videreudvikle den nordiske velfærdsmodel så den kan møde globaliseringens udfordringer.

I den sammenhæng nævnes især:

- Den demografiske forandring og forebyggelse af udsatte gruppers marginalisering.
- Sikre at landene til enhver tid har adgang til veluddannet og velkvalificeret arbejdskraft for at opretholde en god velfærds-tjeneste. Nøgleordet i denne sammenhæng er informations- og kommunikationsteknologi i social- og sundhedsvæsenet.
- Samarbejde med Nordens nærområder på forskellige områder i velfærdssektoren.

Integration af velfærds- og planlægningssektorerne

En af velfærdssamfundets grundpiller er at borgerne har en sikker bolig. I det sidste årti er velstanden i de nordiske samfund steget, men den har samtidig medført mere ulighed i samfundet. Ejendomspriserne er steget hurtigere end købekraften, og familier betaler derfor en større del af deres rådighedsbeløb til bolig. Den voksende ulighed og boligprisstigningerne bevirker at det er vanskeligere for folk med små indkomster og unge at komme ind på boligmarkedet, og det forstærker segregationen på boligmarkedet. Arbejdskraftens større mobilitet og det voksende antal indvandrere har yderligere forstærket denne udvikling.

Denne udvikling nødvendiggør en fokusering på boligpolitikken såvel som planlægningssektoren som en integreret del af velfærdssystemet. Myndighederne må være bevidste om byplanlægningens indflydelse på udsatte grupper, såvel økonomisk som socialt, og dermed på den sociale struktur på længere sigt.

OPGAVER

- Nordisk seminar om boligpolitikens rolle i de nordiske velfærdssystemer. Målet er at få overblik over situationen i Norden og føre bolig- og planlægningsmyndigheder sammen for at skabe større bevidsthed om og modarbejde segregation på boligområdet og dermed i samfundet som helhed.

Ældres erhvervsdeltagelse

Antallet af ældre stiger i de nordiske lande. Samtidig er en stor del af denne aldersgruppe ved udmærket helbred og viser stor interesse for at deltage aktivt i samfundet. I Island er der forholdsvis mange erhvervsaktive i alle aldersgrupper i modsætning til andre vestlige samfund hvor ældres arbejdsdeltagelse er gået kraftigt ned. Det er et samfundsmæssigt problem når stadig færre skal opretholde produktionen og velfærdssystemet.

I en fælles erklæring fra ministrene for ældres forhold i Europa fra november 2007 udtrykkes at det er en højt prioriteret opgave for de kommende år at forøge ældres erhvervsaktivitet. Aldersbestemt forskelsbehandling på arbejdsmarkedet er et faktum. Indstillingen til ældre er generelt den at de har sværere ved at tilegne sig nye ting og tilpasse sig ændrede forhold. Undersøgelser har imidlertid påvist at ældre ikke anses for at være ringere arbejdskraft end de yngre.

Ifølge en fælles erklæring fra Islands regering og Islands Landsforbund af Ældre Borgere fra juni 2006 tilstræbes det at gøre tilbagetrækningen fra arbejdsmarkedet fleksibel så pensionsydelse stiger når pensioneringen udsættes, og at der indføres konsekvensfri grænser for pensionisters erhvervsindtægter. Begge disse mål er nået, og det er vigtigt at følge op med målrettede indsatser for at opfylde hensigten med disse ændringer.

OPGAVER

- Der afholdes en tværfaglig nordisk konference i Island hvor man undersøger hvilken virkning ældres deltagelse på arbejdsmarkedet har på helbred og livskvalitet. Konferencen skal knyttes til den fokus der er på bedre social sundhed og udføres i samarbejde med embedsmandskomiteen for arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøpolitik (EK-A).

Erhvervsdeltagelse for alle

I Island som i de andre nordiske lande har det voksende antal invalidepensionister givet anledning til bekymring. I hele Norden arbejder man nu på at modarbejde denne udvikling. Der lægges vægt på individets evner og styrker i stedet for handicap og svagheder. Man er i voksende omfang opmærksom på individernes aktive medvirken i at bedømme egen funktions- evne, og revalideringen individualiseres.

Hvert nordisk land har sin egen tilgang til systemomlægningen, og den er skræddersyet til de respektive samfund. Systemomlægningerne har imidlertid det til fælles at man sigter mod større erhvervsaktivitet for alle. Det er vigtigt at de nordiske lande arbejder sammen hen mod dette mål med udvikling af metoder til revalidering, mange former for indsatser på arbejdsmarkedet, og samarbejde mellem arbejdsmarkedet og velfærds- og arbejdsmarkeds- systemet.

OPGAVER

- Der foretages en undersøgelse af metoder til at forøge erhvervsdeltagelsen for alle, fx med revalidering, arbejdsmarkedsindsatser og socialt ansvar for virksomheder. Det er vigtigt at undersøgelsen integreres med andre projekter der har til formål at styrke samarbejdet mellem velfærds- og arbejdsinstitutioner i Norden. Undersøgelsens målsætning skal være at få en oversigt over tiltag der skal gøre det lettere for dem der ikke har fuld erhvervsevne, at deltage i arbejdslivet. Undersøgelsen udføres i samarbejde med embedsmandskomiteen for arbejdsmarkeds- og arbejdsmiljøpolitik (EK-A) og med embedsmandskomiteen for undervisning og forskning (EK-U).

Nye metoder og højere kvalitet i velfærdstjenesten

I de seneste år har strategier med brugerstyret service fået øget vægt i velfærdstjenesten. Dermed får brugerne og deres pårørende større mulighed for at have indflydelse på tjenesternes indhold og organisering. Brugerstyret service støtter den enkelte i det daglige miljø og giver selvstændighed og mulighed for at have kontrol over eget liv. Tilrettelæggelsen af den brugerstyrede service og den lovgivning den bygger på, varierer mellem landene og efter hvilke grupper den omfatter. Derfor er det vigtigt at de nordiske lande forener deres erfaringer og viden på dette område.

OPGAVER

- Der oprettes en nordisk arbejdsgruppe der skal indsamle information om tilrettelæggelse af velfærdsydelser og lovgivning på området og vurdere landenes erfaringer og resultater af denne nye ordning i velfærdstjenesten. I formandsperioden undersøges om der er grundlag for at iværksætte en sammenlignende undersøgelse af brugerstyret service i mindst tre nordiske lande.

Altnerativ psykiatri

Adskillige sociale problemer opstår som følge af psykisk sygdom, ikke mindst hos individer der lider af kroniske psykiske handicap. De står i fare for at blive marginaliseret i samfundet. I de seneste år er der taget nye metoder i brug der støtter folk til et bedre liv. Man har arbejdet ud fra ideer om empowerment og lagt vægt på at service og støtte foregår mellem ligestillede så folk får bedre greb om deres liv.

OPGAVER

- I forbindelse med en konference om psykiske lidelser bl.a. hos handicappede undersøges det i hvor høj grad ideer om empowerment har vundet indpas i bestemte grupper og der indhentes oplysninger om de metoder der anvendes i denne sammenhæng. Især undersøges hvilke NGO'er som har arbejdet med empowerment og hvordan, og i hvor høj grad denne tredje sektor er afhængig af støtte fra det offentlige.

Velfærdsinnovation

I alle vestlige samfund er der foregået en voldsom udvikling og vækst i velfærdssektoren. Det har skabt behov for større forskningsbaseret viden om hvilken form for service der kan videreudvikle velfærdssamfundene.

OPGAVER

- Under formandskabet vil Island på social- og sundhedsområdet (EK-S) lægge stor vægt på samarbejdet med de videnskabelige institutioner i nordisk regi, dvs. NICE og Nordforsk, for derved at fremme topforskning på velfærdsområdet.

norden

Det nordiske samarbejde

Det nordiske samarbejde er en af verdens mest omfattende regionale samarbejdsformer. Samarbejdet omfatter Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige, samt de selvstyrende områder Færøerne, Grønland og Åland.

Det nordiske samarbejde er både politisk, økonomisk og kulturelt forankret, og er en vigtig medspiller i det europæiske og internationale samarbejde. Det nordiske fællesskab arbejder for et stærkt Norden i et stærkt Europa.

Det nordiske samarbejde sigter mod at styrke nordiske og regionale interesser og værdier i en global omverden. Fælles værdier landene imellem er med til at styrke Nordens position som en af verdens mest innovative og konkurrencedygtige regioner.

Nordisk Ministerråd

Store Strandstræde 18
1255 København K
Telefon (+45) 3396 0200
Fax (+45) 3396 0202
www.norden.org

Udgiver:

Social- og forsikringsministeriet
Hafnarhús v/Tryggvagötu
IS 150 Reykjavik
ISLAND

Sundhedsministeriet
Vegmúla 3
IS 150 Reykjavik
ISLAND

Tel. +354 5459500
Fax +354 5623068

SOCIAL- OG FORSIKRINGSMINISTERIET
SUNDHEDSMINISTERIET

